

‘Openbare school prima oplossing voor krimpgebieden’

Keuzevrijheid is een groot goed, vindt prof. mr. Pieter Huisman, hoogleraar onderwijsrecht op pluriforme grondslag aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Dat moeten we koesteren. Zeker als het gaat om onderwijs. In de praktijk blijft daar door leerlingenselectie en door krimpfusies helaas steeds minder van over. Een gesprek.

Steeds minder keuzevrijheid? Dat is best een heftige constatering.

‘Absoluut. Die keuzevrijheid is iets typisch Nederlands. Daar zijn we behoorlijk uniek in. Al die ruimte die we laten aan scholen en richtingen, die we ook weer bekostigen en subsidiëren. Het is een hoge mate van autonomie die wordt gecompenseerd door ons nationale systeem van toetsing. Dat is behoorlijk uniek in de wereld en dat moeten we koesteren.’

Doen we dat dan niet?

‘Niet genoeg. Het aanbod is nog steeds gevarieerd, maar de praktijk is weerbarstig. Ouders kunnen die keuzevrijheid lang niet altijd effectueren. Zeker in grote steden wordt dat steeds lastiger. Ik spreek helaas ook uit eigen ervaring. Wij zijn verhuisd van de regio Den Haag naar Soest. Daar zochten we een basisschool in de buurt voor onze jongste. Alle omliggende scholen zaten vol, behalve een openbare school die net het predicaat ‘zeer zwak’ had gekregen. Natuurlijk weet ik dat er dan direct allerlei mechanismen in werking treden en dat een school er op dat moment juist extra hard aan gaat trekken, maar toch is het lastig. We hebben uiteindelijk wel voor die school gekozen en het kwam helemaal goed, maar het toont wel aan dat de keuzevrijheid behoorlijk relatief is.’

VOS/ABB-leerstoel onderwijsrecht

Pieter Huisman is hoogleraar onderwijsrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en bekleedt daar de leerstoel onderwijsrecht op pluriforme grondslag die in stand wordt gehouden door VOS/ABB en VBS (Vereniging van algemeen bijzondere scholen). Huisman richt zich in zijn onderzoek op regulering, regeldruk en ruimte voor sturing in het onderwijs. Daarnaast houdt hij zich bezig met legaliteit en legitimiteit van extern toezicht, mede in het licht van toenemende regionalisering in het onderwijs. In december 2018 werd hij herbenoemd voor een nieuwe periode tot 1 november 2021.

TEKST EN BEELD: SANNE VAN DER MOST

Hoe populairder de scholen, hoe selectiever ze worden. Openbare scholen ook?

‘Inderdaad. Bij ons zaten alle scholen gewoon vol en dat bepaalde onze keuze. Maar scholen kunnen ook actief sturen. Door te selecteren op postcode of door te kijken of er al broertjes en zusjes op school zitten of door de hoogte van de vrijwillige ouderbijdrage.’

Het mag allemaal.

‘Zeker. Maar daarmee selecteer je uiteindelijk wél op sociaaleconomische klasse en op ‘ons soort mensen’. Natuurlijk is die bijdrage vrijwillig, maar als je niet betaalt, mag je kind in het uiterste geval niet mee op excursie. Tweetalig onderwijs aanbieden is er nog zo een. Op het moment dat je je school heel erg gaat profileren in een bepaalde hoek, selecteer je niet meer op basis van onderwijsrichting maar veel meer op grond van de inrichting van de school. Dan selecteert het zich vanzelf wel uit.’

Dan blijft er weinig over van die keuzevrijheid.

‘Klopt. Formeel heb je die als ouder wel, maar wat heb je er aan als je het in de praktijk toch niet kunt afdwingen? Pluriformiteit is goed. Net als ruimte voor eigen programma’s en didactische principes, maar daarmee sluit je als school wel leerlingen uit.’

Hoe kijkt u aan tegen samenwerkingsscholen?

‘Dat vind ik lastig. Ik ben gepromoveerd

Pieter Huisman: 'Keuzevrijheid is in de praktijk behoorlijk relatief'

'Er bestaat grondwettelijke garantie in de vorm van de openbare school'

op het onderwerp of een samenwerkingschool verenigbaar is met de grondwet. In de praktijk speelt dat theoretische probleem natuurlijk niet. Scholen in krimpgebieden staan gewoon te springen om leerlingen. Maar als die niet komen, moeten ze andere maatregelen nemen. Vanuit de praktijk kan ik me dan heel goed voorstellen dat scholen gaan samenwerken om in elk geval een voorziening in stand te houden en onderwijs te blijven aanbieden. Vanuit juridisch oogpunt vind ik het alleen heel lastig en complex. Een voorbeeld van niet zulke goede wetgeving.'

Waar wringt het dan?

'Wat je in feite doet, is twee onderdelen in het systeem verenigen die eigenlijk niet met elkaar te verenigen zijn. Dus dan krijg je een heel com-

plex model met bijvoorbeeld een identiteitscommissie die dan weer de balans bewaakt en kijkt of beide identiteiten wel genoeg aan bod komen. Juridisch is het dan wel allemaal geregeld, maar het wordt er niet eenvoudiger op. Uiteindelijk is zo'n samenwerkingschool dan eigenlijk gewoon een openbare school, maar dan met een bijzondere rand eraan. Die school is dan wel algemeen toegankelijk en je kunt ook niet selecteren op personeel. Wat is er dan eigenlijk nog 'bijzonder' aan?'

Wat werkt dan wél?

'Het is heel simpel. Als een gebied té klein is voor afzonderlijke richtingen dan bestaat er een grondwettelijke garantie in de vorm van de openbare school. Dat is toch veel zui-

verder dan krampachtig proberen je eigen identiteit in stand te houden? Een openbare school heeft pedagogische autonomie en kan dus ook heel goed aandacht geven aan verschillende richtingen en geestelijke stromingen en zelfs godsdienstonderwijs geven. Dan wordt het verschil met een samenwerkingschool wel heel klein.'

Maar dan moet die openbare school daar wél voor kiezen.

'Dat is waar. Het is nog altijd aan de school zelf om te bepalen hoe en of ze daar invulling aan geven. Sommige openbare scholen vieren alle feesten, andere doen er minder aan en kiezen ervoor om neutraler te blijven. Ook dat is pedagogische autonomie. En ook dat moeten we koesteren.' ◀